

СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНІ ДЕТЕРМІНАНТИ МІЖЕТНІЧНИХ КОНФЛІКТІВ

І. О. Бачурін, А. О. Курапов, м. Київ

Міжетнічні конфлікти зазвичай виражаються у вигляді протистояння етнічних спільнот або груп, що може призводити до наслідків, які важко спрогнозувати. Їх важливо вивчати в контексті каузальності і детермінант їх походження та протікання. Етнічний конфлікт за своїм походженням, змістом і формами прояву, причинами й факторами, що його викликають, є одним з найбільш складних феноменів з-поміж існуючих у соціальному просторі. Автори статті зосереджують увагу на визначенні власне соціально-психологічних детермінант міжетнічних конфліктів. До основних детермінант міжетнічних конфліктів належать: культурні відмінності, соціокультура ідентичність, культурно-мовні особливості, культурні синдроми, відмінності в ціннісних орієнтаціях етносів та в економічних інтересах їх практичної діяльності тощо. Специфіка протікання міжетнічних конфліктів визначається особливостями національного характеру, культурно-специфічними процедурами вирішення конфлікту суб'єктів цього процесу.

Ключові слова: міжетнічний конфлікт, соціально-психологічні детермінанти конфліктів, форми протидії, культурні синдроми.

Проблема. Існує багато чинників, які впливають на виникнення та перебіг міжетнічних конфліктів, серед них: економічні, політичні, соціокультурні та соціально-психологічні [4]. Важливо пам'ятати, що в етноконфліктології є багато течій, і кожна з них ставить на перше місце один певний чинник із перелічених. Напряма, який пояснює міжетнічні конфлікти з погляду культури, – антропологічний, а напряма, який пояснює такі типи конфліктів з позицій психології, – соціально-психологічний. Обидва вони ґрунтуються на засадах розуміння відмінностей між людьми, принципової різниці в їхніх поглядах, думках та побуті. Соціально-психологічні детермінанти міжетнічних конфліктів виявляють себе майже на кожній стадії перебігу конфлікту – від його виникнення до розв'язання, і їх безпосередній вплив цілком можна простежити та вивчити. Висловлюючись глобально, визначення соціально-психологічних детермінант міжетнічних конфліктів є запорукою розвитку людства, досягнення миру і злагоди у світі.

Мета статті: визначити та окреслити основні соціально-психологічні детермінанти міжетнічних конфліктів, що супроводжують їх на всіх стадіях перебігу та пов'язані з етнічними характеристиками втягнутих у конфлікт груп.

Учені по-різному визначають сутність міжетнічного конфлікту. В. О. Тишков вважає, що це явище можна описати як “будь-яку форму громадянського, політичного чи збройного протиборства, у якій сторони або одна зі сторін мобілізується, діє чи страждає за ознакою етнічних відмінностей” [10, с. 33]. Л. М. Дробіжева наголошує на тому, що вирішальними все ж таки є соціальні проблеми, які виникають між групами, об’єднаними на етнічній основі (цит. за: [12, с. 55]). А. М. Ямсков зазначає, що “міжетнічний конфлікт – це соціально-політична ситуація, що динамічно змінюється, породжена неприйняттям раніше сформованого фактичного або правового положення суттєвою частиною представників однієї або кількох місцевих етнічних груп, і яка проявляється у вигляді хоча б однієї з таких дій членів цієї групи” [13, с. 206]:

- а) розпочатої етновибіркової еміграції з регіону;
- б) створення політичних організацій, які декларують необхідність змін існуючого становища в інтересах зазначеної етнічної групи;
- в) спонтанних акцій протесту проти обмеження власних інтересів з боку представників іншої місцевої етнічної групи.

На думку Л. А. Козера (засновника конфліктології), конфлікт – не “хворобливе явище”, а неминучий супутник суспільного життя, що виконує позитивну роль як важіль, котрий сприяє виправленню недоліків та утвердженню прогресивних змін [3, с. 71]. На нашу думку, усі наведені визначення достовірно описують окремі аспекти цього явища, тому доцільно об’єднати їх таким чином: міжетнічний конфлікт – це будь-яка форма громадянського, політичного чи збройного протиборства, яка динамічно змінюється, у якій сторони або одна зі сторін мобілізується, діє чи страждає за ознакою етнічних відмінностей, що виникають на тлі соціальних проблем, проте врешті це сприяє виправленню недоліків та утвердженню прогресивних змін.

Щоб з’ясувати соціально-психологічні детермінанти досліджуваного явища, слід виявити саму суть міжетнічних конфліктів. Етнічні конфлікти являють собою конфронтацію між двома або кількома етносами (або між окремими їхніми представниками, між конкретними етнографічними елементами), що характеризується станом взаємних претензій та має тенденцію до наростання протистояння аж до збройних зіткнень, неприхованих воєн. Вони виникають, як правило, в багатонаціональній державі й виявляються у формі протистояння “група-група”, “група-державна” [4]. Ці форми було згруповано та поділено на два класи: горизонтальні (конфлікти між етнічними групами) та вертикальні (конфлікти між етнічною групою і державою) [2]. Вплив культури спостерігається в обох класах, але, звісно, більш показовим є клас горизонтальних конфліктів, оскільки тут можна спостерігати протидію двох різних культур (тобто саме міжетнічні конфлікти), а не лише однієї, як у вертикальному класі конфліктів. Кожен

етнос, етнічна група являє собою особливий світ, що відрізняється від інших, і в разі взаємодії різних світів можуть виникати складні конфліктні ситуації. Специфічна особливість конфліктів між “світами” полягає в тому, що будь-який інший “світ” розглядається представниками певної культури як ворожий і як такий, що загрожує існуванню “їхнього світу” [4]. Зокрема, К. Кордел і С. Вольф (Cordell & Wolff) зазначають, що етнічні конфлікти завжди мають по-своєму унікальний характер. Вони є наслідком розпаду або дезінтеграції соціуму, дискримінації однієї нації іншою, порушенням угод, розриву соціальних відносин і зв’язків між людьми [15]. Оскільки, як було зазначено вище, чинники етнічних конфліктів досить різноманітні, то й передумови їх виникнення також мають різну природу походження і в латентному стані існують у будь-якому поліетнічному суспільстві [17–19]. Також дуже важливо розуміти міру їх впливу на виникнення конфлікту. Таку думку обстоюють Р. Тарас і Р. Гангулі (Taras & Ganguly). Вони стверджують, що об’єднує згадані передумови лише те, що об’єктивізація цих передумов у суспільній свідомості значної частини народу перетворює їх у справжні причини етнічного конфлікту і тим самим робить його реальністю [19].

Без об’єктивізації передумов конфлікт залишається в латентному стані в суспільній свідомості, де він постійно зазнає впливу культури, перетворюючись та змінюючи свою форму. Д. О. Шевчук зазначає, що конфлікти хоч і здаються надзвичайно несхожими, проте мають специфічні та універсальні стадії перебігу [11]. Для визначення соціально-психологічних детермінант конфлікту нами було розроблено схему (рис.). Зазвичай розрізняють кілька стадій етнічного конфлікту. Перша – суперечності, що виникають між національними групами, які мають несумісні цілі в боротьбі за територію, владу, престиж тощо, – дістала назву конфліктної ситуації. Важливо, що наявні соціальні суперечності, хоча й відіграють вирішальну роль серед причин виникнення міжетнічних конфліктів, не завжди призводять безпосередньо до розвитку останніх [12]. Необхідною ланкою у виникненні міжетнічних конфліктів є усвідомлення конфліктної ситуації, коли протиборчі сили, два або більше етносів, усвідомлюють несумісність своїх інтересів; тоді ж з’являється відповідна мотивація поведінки. Буває, що до початку конфліктної взаємодії проходить багато років, протягом яких етнічна спільнота згуртовується навколо певної ідеї [8, с. 152].

Наступна стадія – гостра конфліктна взаємодія. Вона виникає, якщо об’єктивна конфліктна ситуація усвідомлена й існує певна одна причина, – як кажуть, “остання крапля”. Навіть випадкові події можуть призвести до конфліктної взаємодії. У цей час етнічні конфлікти мають тенденцію до ескалації, що може спричинювати навіть етнополітичні війни [там само, с. 153].

Остання стадія – урегулювання або нейтралізація конфлікту. До речі, етнічні конфлікти можуть швидко розгоратися і тут же завершуватися, а можуть і “тліти” дуже довго [там само, с. 154].

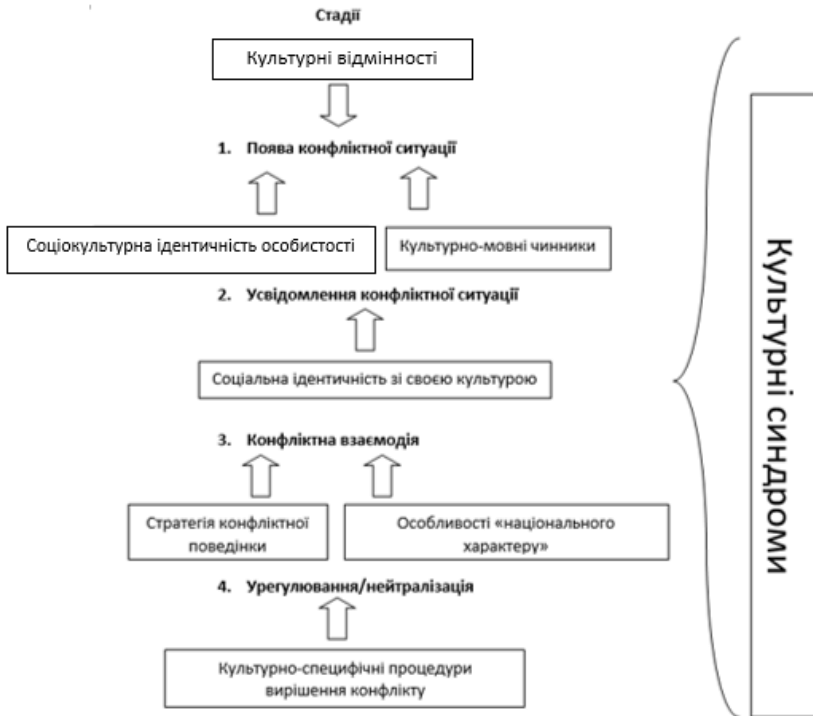

Рис. Соціально-психологічні детермінанти міжетнічного конфлікту

Варто зазначити, що культурний синдром також відіграє важливу роль у формуванні та перебігу міжетнічних конфліктів. Культурний синдром – це певний набір цінностей, настановлень, вірувань, норм і моделей поведінки, якими одна група культур відрізняється від іншої. Г. Тріандіс виділив три культурних синдроми: “простота-складність”, “індивідуалізм-колективізм” і “відкритість-закритість” (див. [7]). Існує ще декілька інших синдромів, які було виділено на основі напрацювань Тріандіса (“маскулінність-фемінність”, “висококонтекстність-низькоконтекстність”, “ставлення до природи” тощо). Загалом культурні синдроми, як інструменти виміру культур, описують певні характеристики, властиві певній культурній групі. Таким чином, власне набір характеристик визначає тип реагування на конфліктну ситуацію та власне ймовірність виникнення міжетнічного конфлікту. Наприклад, культури, яким властивий індивідуалізм,

менш схильні до ініціювання конфліктів, заснованих на етнічних упереженнях, оскільки у таких культур нижчий рівень ідентифікації із власною культурою та інгрупами. Відповідно, представники колективістських культур більш схильні до ініціювання міжетнічних конфліктів у зв'язку з більш чітким розмежуванням інгруп (ми і вони, свої і чужі) [16]. Як ще один приклад можна навести нерозуміння одне одного представниками висококонтекстних і низькоконтекстних культур. Зміст комунікації може бути незрозумілим у ході діалогу представників різних культур через те, що більшість інформації представники низькоконтекстної культури звикли отримувати з вербальної частини комунікації, а представники висококонтекстної – із невербальних знаків [10]. Прикладом такого нерозуміння в історії є збройний конфлікт між США та армією Саддама Хусейна в Кувейті. Значний вплив на перебіг кожної стадії міжетнічного конфлікту справляють також такі культурні синдроми, як колективізм-індивідуалізм та дистанція влади.

Беручи до уваги основну інформацію про міжетнічні конфлікти, можна визначити, що саме впливає на виникнення та усвідомлення конфліктної ситуації. Існує декілька теорій виникнення міжетнічних конфліктів, і кожна з них ураховує певний аспект культури як основний, що впливає на виникнення конфлікту. Неможливо точно визначити, який саме соціально-психологічний чинник є провідним: вони всі діють одночасно, лише в окремих випадках можна точно визначити головний (наприклад, міжетнічний конфлікт емігрантів з основною, місцевою культурою), але навіть там усі фактори зазвичай мають місце. Такий чинник, як *відмінності в ціннісних орієнтаціях декількох культур*, можна пояснити на прикладі емігрантів. Згадаймо, приміром, явище “культурного шоку” – психологічну реакцію на незнайому культуру, що виникає через потрапляння в зовсім інше культурне середовище, коли певні дії представників культури-“приймальниці” здаються незрозумілими і навіть дикими [6]. Тоді ж виникає ерозія системи цінностей і традиційних норм, які по-різному сприймаються соціальними групами та індивідами. Відтак у представників конкретних культур виникають специфічні захисні реакції, бо відмова від звичних цінностей передбачає визнання переваги цінностей панівної культури та породжує почуття меншовартості, уявлення про національну нерівність [4, с. 136]. Через це, зрозуміло, можуть виникати міжетнічні конфлікти.

Не менш важливий чинник – *культурно-мовний*, який охоплює такі явища, як мова, релігія, традиції, ритуали та ін. У наш час дуже яскраво проявляється у світі мовний конфлікт. Так, М. Гайдеггер стверджував, що для людини світ її рідної мови – “дім буття”, “найінтимніше лоно культури” (див. [10, с. 189]). Проте варто пам'ятати, що мовний чинник може також бути засобом впливу, певним каталізатором, який насправді є вда-

лим інструментом у руках влади. С. Гантінгтон, наприклад, зауважує, що зазвичай “мовні війни” спалахували напередодні виборів чи у зв’язку з ініціативами уряду, роботодавців або навчальних закладів (див. [2]).

В. М. Павленко і С. О. Таглін виокремлюють ще один чинник виникнення міжетнічних конфліктів, якому вони дали назву “*економічні підвалини міжнаціональних конфліктів*”. Говорячи про економічні причини міжнаціональних конфліктів, вони мають на увазі не стільки соціально-політичний (або політекономічний), скільки психогенетичний аспект проблеми [8]. Відповідно до нього етнічні особливості психічної діяльності зумовлені етнокультурними особливостями типів і форм практичної діяльності різних людських спільнот. Таким чином, стає зрозумілим, що спроба насильницької зміни типу провідної діяльності певної культури постає в її очах не лише замахом на фундамент фізичного існування даної етнічної групи, а й безпосередньою загрозою основам психічної своєрідності спільноти та кожного її учасника. Це може відбуватися в ситуації співіснування декількох культур та етносів у межах певної держави. Тоді напружена ситуація протистояння інтересів різних етнічних спільнот може перерости у форму конфлікту, а сама ситуація починає сприйматися членами етносу як особиста чи особистісно значуща проблема [там само].

Усвідомлення конфлікту як стадія завжди детермінується явищем *соціокультурної ідентифікації*. Це явище, засноване на певному протиставленні “ми”-“вони”, усвідомлюється передусім як культурні відмінності. Таке протиставлення повною мірою зберігається і навіть істотно посилюється в ситуації етнічного конфлікту, коли саме інша сторона отримує визнання як носій іншої етнічної культури і системи цінностей – вона набуває значення ворожої, такої, що прагне до домінування або насильницької асиміляції, або, як мінімум, яка ігнорує законні і справедливі національні інтереси. Саме ці противники, тобто “вони”, наділяються однозначними етнічними характеристиками, і тому боротьба з ними сприймається як боротьба з конкретними носіями чужої культури і чужих національних інтересів, хоча іноді, в межах політичних конфліктів, це може бути й не так [4, с. 138].

Конфлікт, пройшовши перші дві стадії, досягає свого піку – виникає *конфліктна взаємодія*. І тут також виявляється вплив культури. У кожній культурі існує свій певний стиль конфліктної поведінки. Так, наприклад, Р. Лейнг, Х. Фернандес-Долз та Е. Івавакі провели дослідження у сфері конфліктології та виявили, що японські та іспанські студенти, на відміну від голландських і канадських, вважають за краще віддавати перевагу в розв’язанні проблем іншій стороні (див. [7]). Також на проходження піку конфлікту впливає так званий “національний характер”, що насправді є стереотипом щодо вияву емоцій та рівня їх експресивності в представників різних культур. Представники різних країн вважають, що

існують відмінності в інтенсивності вираження емоцій і одностайні в думці про те, хто є більш-менш експресивним, що створює певні настановлення в сприйманні емоційного супроводу у представників “ворожої” культури в міжетнічному конфлікті [там само].

На останній стадії – *урегулювання або нейтралізації конфлікту* – соціально-психологічні чинники також мають певну вагу. Деяким етнокультурним спільнотам властиві специфічні форми вирішення конфліктів, малозрозумілі для представників інших культурних груп і навіть несправедливі, на їхню думку. Прикладом може бути корейська циклічна структура вирішення конфлікту або індійський принцип відмови від насилля [там само]. Кожна культура по-своєму вирішує конфлікти; ці усталені схеми були складені протягом тривалого часу її існування, тому вони майже не виявляються назовні і є традиційними в межах певної культури, що робить їх використання більш інтуїтивним.

Висновки. Отже, на основі проведеного аналізу можна визначити специфічні соціально-психологічні чинники виникнення та перебігу міжетнічних конфліктів. Іноді цей вплив не дуже помітний – як, наприклад, під час урегулювання конфлікту, а іноді про нього забувають зовсім – як про культурні синдроми, що постійно впливають на міжкультурну комунікацію. Варто завжди пам’ятати, що існує багато чинників, які мають вплив на виникнення та перебіг міжетнічних конфліктів. Серед них є як матеріальні, так і нематеріальні, або психологічні, причини, але всі вони діють у щільній взаємодії. І хоча культура належить до нематеріальних чинників, вона має вагомий вплив на всі інші, навіть матеріальні, чинники, що саме по собі робить її вивчення першочерговою необхідністю. Беручи до уваги проаналізовану інформацію, ми виділили такі соціально-психологічні детермінанти виникнення міжетнічних конфліктів: розпад або дезінтеграція соціуму, соціальні суперечності, несумісність інтересів, специфічні відмінності між культурами або етносами (у контексті культурних синдромів), соціокультурна ідентичність, соціальна ідентичність, особливості національного характеру, культурно-специфічні процедури вирішення конфлікту.

У сучасному світі конфліктів та війн знати та розуміти природу походження міжетнічних конфліктів необхідно кожній людині, яка поважає себе та інших людей. Детально дослідивши культурні явища, що спричинюють конфлікти, можна запобігти виникненню останніх. Наприклад, підвищуючи культурну грамотність, люди тим самим зменшують ризик бездумно зав’язати конфлікт із представником іншої культури – просто зрозумівши його думки, його життя та побут.

Л і т е р а т у р а

1. *Гришина Н. В.* Психология конфликта / Н. В. Гришина. – СПб. : Питер, 2008. – 544 с.
2. *Данилюк І. В.* Етнічна психологія як галузь наукового знання: історико-теоретичний вимір : монографія / І. В. Данилюк. – К. : Самміт-книга, 2010. – 342 с.
3. *Козер Л. А.* Функции социального конфликта / Л. А. Козер. – М. : Идея-Пресс; Дом интеллектуал. книги, 2000. – 205 с.
4. *Крысько В. Г.* Этническая психология / В. Г. Крысько. – М. : Академия, 2008. – 295 с.
5. *Лебедева Н. М.* Введение в этническую и кросс-культурную психологию / Н. М. Лебедева. – М. : Ключ-С, 1999. – 191 с.
6. *Мацумото Д.* Психология и культура / Д. Мацумото. – СПб. : Питер, 2003. – 492 с.
7. *Павленко В. М.* Етнопсихологія : навч. посіб. / В. М. Павленко, С. О. Таглін. – К. : Сфера, 1999. – 261 с.
8. *Стефаненко Т. Г.* Этнопсихология / Т. Г. Стефаненко. – М. : Академический проект, 1999. – 320 с.
9. *Татарко А. Н.* Актуальные проблемы социально-психологической адаптации мигрантов / А. Н. Татарко, Н. М. Лебедева // Вестник Московского городского педагогического университета. Серия: Педагогика и психология. – 2016. – Вып. 2. – С. 101–109.
10. *Тишков В. А.* Этнополитология: политические функции этничности : учеб. для вузов / В. А. Тишков, Ю. П. Шабаев. – М. : Изд-во Моск. ун-та, 2011. – 376 с.
11. *Шевчук Д. А.* Конфликты: как ими управлять (конфликтология) / Д. А. Шевчук. – М. : Litres, 2015. – 216 с.
12. *Шпилов А. В.* Свои, чужие и другие / А. В. Шпилов. – М. : Прогресс-Традиция, 2008. – 568 с.
13. *Ямсков А. Н.* Этнический конфликт: проблемы дефиниции и типологии // Идентичность и конфликт в постсоветских государствах / А. Н. Ямсков. – М. : Моск. центр Карнеги, 1997. – С. 205–224.
14. *Bilali R.* Psychological asymmetry in minority–majority relations at different stages of ethnic conflict / Bilali R., Zelik A. B., Ok E. // International Journal of Intercultural Relations. – 2014. – № 43. – P. 253–264.
15. *Cordell K.* The Routledge Handbook of Ethnic Conflict / K. Cordell, S. Wolff (Eds.). – Abington : Routledge, 2016. – P. 44–54.
16. *Ethnic conflict in the post-Soviet world: case studies and analysis / L. Drobizheva, R. Gottemoeller, C. M. Kelleher, L. Walker.* – London : Routledge, 2015.
17. *Integrating data on ethnicity, geography, and conflict: The ethnic power relations data set family / Vogt M., Bormann N. C., Rьegger S., Cederman L. E., Hunziker P., Girardin L.* // Journal of Conflict Resolution. – Vol. 59(7). – 2015. – P. 1327–1342.
18. *Sherif M.* Group conflict and co-operation: Their social psychology / M. Sherif // Journal of Cross-Cultural Psychology. – 2015. – Vol. 29. – P. 559–576.
19. *Taras R.* Understanding Ethnic Conflict / R. Taras, R Ganguly. – Routledge, 2015. – 336 p.

References

1. Grishina, N. V. (2008). *Psikhologiya konflikta* [Psychology of conflict]. St. Petersburg: Piter Publ. (rus).
2. Danyliuk, I. V. (2010). *Etnichna psykholohiia yak haluz naukovoho znanniya* [Ethnic psychology as a branch of scientific knowledge]. Kyiv: Sammit-knyha Publ. (ukr).
3. Kozher, L. A. (2000). *Funktsii sotsialnogo konflikta* [Functions of social conflict]. Moscow: Idea-Press Publ. (rus).
4. Krysko, V. G. (2008). *Etnicheskaya psikhologiya* [Ethnic psychology]. Moscow: Academy Publ. (rus).
5. Lebedeva, N. M. (1999). *Vvedeniye v etnicheskuyu i kross-kulturnuyu psikhologiyu* [The basis of ethnic and cross-cultural psychology]. Moscow: Kluch-S Publ. (rus).
6. Matsumoto, D. (2003). *Psikhologiya i kultura* [Psychology and culture]. St. Petersburg: Piter Publ. (rus).
7. Pavlenko, V. M. (1999). *Etnopsykholohiia* [Ethnopsychology]. Kyiv: Sfera Publ. (ukr).
8. Stefanenko, T. G. (1999). *Etnopsikhologiya* [Ethnopsychology]. Moscow: Akademieskiy proekt Publ. (rus).
9. Tatarko, A. N. and Lebedeva, N. M. (2016). Aktualnyye problemy sotsialno-psikhologicheskoy adaptatsii migrantov [Acute problems of socially-psychological adaptation of migrants]. *Vestnik Moskovskogo gorodskogo pedagogicheskogo universiteta* [Messenger of Moscow city pedagogical university], 2(1), 101–109 (rus).
10. Tishkov, V. A. (2011). *Etnopolitologiya: politicheskiye funktsii etnichnosti* [Ethnopolitology: political functions of ethnicity]. Moscow: Publ. of Moscow University (rus).
11. Shevchuk, D. A. (2015). *Konflikty: kak imi upravlyat (konfliktologiya)* [Conflicts: how to manage them (Conflictology)]. Moscow: Litres Publ. (rus).
12. Shipilov, A. V. (2008). *Svoi, chuzhiye i drugiye* [Our, foreign and others]. Moscow: Progress-Traditsiya Publ. (rus).
13. Yamskov, A. N. (1997). Etnicheskiy konflikt: problemy definititsii i tipologii [Ethnic conflict: problems of definition and typology]. In *Identichnost i konflikt u postsovetskikh gosudarstvakh* [Identity and conflict in post-soviet countries]. Moscow: The Moscow Carnegie Center Publ. (rus).
14. Bilali, R., Zelik, A. B. and Ok, E. (2014). Psychological asymmetry in minority-majority relations at different stages of ethnic conflict. *International Journal of Intercultural Relations*, 43, 253–264.
15. Cordell, K. and Wolff, S. (Eds.). (2016). *The Routledge Handbook of Ethnic Conflict* (pp. 44–54). Abington: Routledge Publ.
16. Drobizheva, L., Gottemoeller, R., Kelleher, C. M. and Walker, L. (2015). *Ethnic conflict in the post-Soviet world: case studies and analysis*. London: Routledge Publ.
17. Vogt, M., Bormann, N. C., Rьegger, S., Cederman, L. E., Hunziker, P. and Girardin, L. (2015). Integrating data on ethnicity, geography, and conflict: The eth-

- nic power relations data set family. *Journal of Conflict Resolution*, 59(7), 1327–1342.
18. Sherif, M. (2015). Group conflict and co-operation: Their social psychology. *Journal of Cross-Cultural Psychology*, 29, 559–576.
19. Taras, R. and Ganguly, R. (2015). *Understanding Ethnic Conflict*. Routledge Publ.

Бачурин И. А., Курапов А. А. Социально-психологические детерминанты межэтнических конфликтов

Межэтнические конфликты обычно выражаются в виде противостояния этнических сообществ или групп, что может приводить к последствиям, которые трудно спрогнозировать. Эти конфликты важно изучать в контексте каузальности, а также детерминант их происхождения и протекания. Этнический конфликт по своему происхождению, содержанию и формам проявления, причинам и факторам, которые его вызывают, является одним из наиболее сложных феноменов, которые существуют в социальном пространстве. Авторы статьи обращают внимание на определение собственно социально-психологических детерминант межэтнических конфликтов. К основным детерминантам межэтнических конфликтов относятся: культурные различия, социокультурная идентичность, культурно-языковые особенности, культурные синдромы, различия в ценностных ориентациях этносов и экономических интересах их практической деятельности и т. п. Специфика протекания межэтнических конфликтов определяется особенностями национального характера, культурно-специфическими процедурами преодоления конфликта субъектами этого процесса.

Ключевые слова: межэтнический конфликт, социально-психологические детерминанты конфликтов, формы противодействия, культурные синдромы.

Bachurin I. O., Kurapov A. O. Socio-psychological determinants of interethnic conflicts

Interethnic conflicts as a rule manifest themselves in confrontation between ethnic communities or groups, which entails consequences that are difficult to predict. It is important to study interethnic conflicts in the context of causality and determinants of their origin and development. Ethnic conflict (by its origin, content, manifestation forms, reasons and factors causing it) is one of the most complicated phenomena among those existing in social environment. The authors of the article focus their attention on defining socio-psychological determinants of interethnic conflicts as such. The main determinants of interethnic conflicts are cultural differences, socio-cultural identity, cultural and linguistic peculiarities, cultural syndromes, differences in value orientations of the ethnic groups, economic interests of their practical activities and others. The peculiarities of the course of interethnic conflicts are discussed as well. They are determined by specific features of the national character, and culture specific procedures of conflict resolution.

Key words: interethnic conflict, socio-psychological determinants of conflicts, forms of confrontation, cultural syndromes.